O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

____

Rektor G. Rixsiyeva

2021 yil “28” 08

MUTAXASSISLIKKA OID MAXSUS ADABIYOT TAHLILI FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	220000– Gumanitar fanlar
Mutaxassislik:	70220303 – Tarixshunoslik, manbashunoslik va tarixiy tadqiqot usullari (Markaziy Osiyo mamlakatlari bo‘yicha)

Toshkent – 2021

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr			ECTS - Kreditlar
TSAT106	2021-2022	1	2	3	2-2-2
Fan/modul turi	**Ta'lim tili**				**Haftadagi soatlari:**
Majburiy	O'zbek				2-2-2

	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Mutaxassislikka oid maxsus adabiyot tahlili	90	90	180

2\. **I. Fanning mazmuni**

Fanni o'qitishdan maqsad – Respublikamizda tarix fanining xalqimiz ma'naviy-ma'rifiy, madaniy hayotidagi, qolaversa, o'sib kelayotgan yosh avlod shu'urida milliy o'zlikni anglash tushunchasi mohiyatini qaror toptirish, o'tmish ibratlaridan kelajak uchun manfaat topa bilish ko'nikmaJarini shakllantirishdagi o'mi va aЬamiyatiga aJohida e'tiЬor berib kelinmoqda. Bu holat Prezidenimiz farmon, qaror, shunga muvofiq hukumat qarorlarida o'z aksini topmoqda. Tarix fani yo'naJish va tarmoqlarida olib borilayotgan tadqiqotlar uchun bu muhim hujjatlar puxta metodologik zamin yaratmoqda. Ushbu holat Sharqshunoslik universiteti ta'lim tizimining sharq tillarini o'rganish xususiyatidan kelib chiquvchi muhim vazifa]arni ham o'rtaga qo'yadi. Shulardan biri magistrantlarda bakalavriat ta'lim va magistratura mutaxassisligi bazasida o'rganilayotgan tildagi ilmiy adabiyotni o'qish va taJqin qilish Ьo'yicha bilim, ko'nikma va zarur maJakani shakllantirishdir.

Fanning vazifasi - Ushbu "Mutaxassislikka oid maxsus adablyot taЬШ" nomli o'quv fani mazkur masalaning muhim Ьo'g'inlaridan biridir. O'quv rejasidagi manbalarni o'qish va taJqin qilish yo'nalishidagi fanlardan farqi bu fanning nafaqat arab, fors va Ьoshqa sharq tillardagi Markaziy Osiyo tarixiga bag'isblangan manbalar ustida, balki ularda aks etgan tarixiy jarayonlar muayyan jihatlarining zanionaviy (asosan sovet va mustaqillik davri) talqinini tadqiq va tahlil etishga qaratilgandir .

II. Asosiy nazariy qism(ma'ruza mashg'ulotlari)

Fan doirasida ma'ruza mashg'ulotlari rejalashtirilmagan

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-Mavzu: Kirish. "Mutaxassislikka oid maxsus adablyot tahlili" fanining predmeti, maqsad va vazifalari.

O'rganilayotgan tildagi "Mutaxassislikka oid maxsus adaЬiyot tahlili" fanining obyekti, predmeti, maqsad va vazifalari. Mazkur o'quv fanining davriy chegarasi, tanangan mavzulaming ahamiyati, har bir tarixiy davrda kechgan voqealaming o'sh vr asosiy yozma manЬalarda aks etishi hamda talqini haqida qisqacha tushuncha beriladi.

2-Mavzu: Islomgacba bo'lgan Markaziy Osiyo xalqlari tarixining yozma manbalarda aks etishi.

Islomgacha bo'lgan davrda Markaziy Osiyoda kechgan tarixiy shart-sharoit va bu davr tarixining o'rganilayotgan sharq tilida yaratilgan qo'lyozma asarlarda yoritilishi tahli etiladi. Xususan, Asoma Ahmad Turkmoniyning "Tarix ul-Atrok va al-Turkmon ma qabla-Islam va ba'dahu" asari, uning tarkibly tuzilishi va mintaqa tarixin o'rganishdagi ahamiyatiga e'tibor qaratiladi. Shuningdek, bu davrni yorituvchi boshq yozma manbalardan parchalar olinib, ular talaЬalaming bevosita isbtirokida amali bilim va ko'nikmalarni shakllantirish hamda rivojlantirish uchun tahlil etiladi.

3-Mavzu: Markaziy Osiyoga arablaming yurishlariga bag'isblangan tadqiqotlar tahlili.

Mintaqaning VII-VШ asrlarga oid siyosiy tarixining o'rganilayotgan sharq tilida bitilgan manЬalardagi tahlili. Mavzu yuzasidan mavjud qadimiy va z.amonaviy asarl bzori. Mahmud Shit Xattobning "Qadat ul-Fathi al-Islomi fiy Biladi Movarounnahr' asarining mazmuni, unda bu davr harЬiy harakatlarining talqini.

4-Mavzu: Markaziy Osiyoda mo'g'ullar hukmronligi va keyingi bir asrlik tarixiga bag'ishlangan tadqiqotlar.

Mavzu doirasida o'sha davrda yaratilgan qo'lyozma asarlar va tarixiy hujjatlarga e'tibor qaratiladi. Jumladan, Shihobiddin Nasa'iyning "Siyrat al-sulton Jaloliddin Minkburn" asarining yaratilish tarixi, asar muallifining biografiyasi hamda ilmiy merosi, Xorazmshohlar davlati tarixining mazkur manbada aks etishi, sulola so'nggi vakilining mo'g'ullarga qarshi kurash tafsilotlari, Xorazmshohlar davlatining qo'shni musulmon mamlakatlari bilan aloqalari. Bu davrda Buxoro tarixi, xususan uning ijtimoiy-iqtisodiy tarixining vaqf hujjatlarida aks etishi. Vaqf hujjatining ichki va tashqi manbashunoslik tahlili. Voqif shaxsi – Abdurahim ibn Muhammad va vaqf etilgan mulk turlari.

	5. Arslonzoda R. Istochnikovedenie. Uchebnik. Otv. red. M.Isxakov. Tashkent: Navro'z, 2019. 6. Ahmedov B.A. O'zbekiston xalqlari tarixi manbalarda. Toshkent: -1991. 7. Albrecht Noth. The Early Arabic Historical Tradition: A Source-Critical Study (Studies in late antiquity and early Islam) Hardcover – July 1, 1994. **Axborot manbalari** 1. www.edu.uz; 2. www.ziyo.net 3. www.archive.org 4. www.shamela.ws 5. www.resources.aldaad.org 6. www.alwaraq.net 7. www.al-furqan.com 8. www.islamansiklopedisi.org.tr 9. www.irandoc.ac.ir
7.	O'quv dasturi "Manbashunoslik va tasavvuf germenevtikasi" kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil "27 08 dagi "1"-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021- yil "28" 08 dagi "1" -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** Q.K. Yakubov – TDSHU, "Manbashunoslik va tasavvuf germenevtikasi" tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi. Z.I. Alimov – TDSHU, "Manbashunoslik va tasavvuf germenevtikasi" tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi.
9.	**Taqrizchilar:** Fayziyev X.T. – Oz' R FA Temuriylar tarixi muzeyi direktori, tar.f.n. Lutfullayev H.M. – O'zR FA Sharqshunoslik instituti Tarixiy manbashunoslik bo'lim mudiri, t.f.n.

	Vaqf hujjatlarining o'rganilayotgan davr ijtimoiy-iqtisodiy tarixini yoritishdagi ahamiyati. **5-Mavzu:. Amir Temur va Temuriylar davri tarixiga bag'ishlangan tadqiqotlar tahlili.** Sharafuddin Ali Yazdiyning "Zafarnoma" asari tarixiy manba sifatida. Asarning yozilish tarixi, sabablari va bugungi kundagi nusxalari. "Zafarnoma" asarining o'rganilish tarixi, asar yuzasidan amalga oshirilgan tadqiqotlar tavsifi. Mariya Eva Subtelnining "Timurids in Transition (Temuriylar o'tish davrida)" nomli tadqiqotining ahamiyati. Mazkur tadqiqotda ko'tarilgan masalalar va ularning tahlil hamda talqini. "Timurids in Transition (Temuriylar o'tish davrida)" asarining manbaviy asoslari. Ofoq Begim vaqfnomasi va uning qisqacha tavsifi. **6-Mavzu: XVI-XIX asrlar Markaziy Osiyo xonliklar tarixi yozma manbalarda** Ashtarxoniylar sulolasi tarixiga oid asarlar va ular tasnifi. Zamonaviy xorijiy tadqiqotlarda mazkur davr tarixiga oid konsepsiyalar. Tomas Velsfordning "Four types of Loyalty in Early Modern Central Asia (Ilk yangi davrda O'rta Osiyoda sodiqlikning to'rt turi)" asarida foydalanilgan qo'lyozma asarlar. "Sodiqlik" tushunchasi va turlari. Anke fon Kyugelgenning "Легитимация Среднеазиатской династии Мангитов в произведениях их историков (XVIII-XIX вв.) (Mahalliy tarixchilar asarlarida O'rta Osiyo Mang'itlar sulolasi legitimatsiyasi (XVIII-XIX asrlar))" asarining manbaviy asoslari. Legitimatsiya tushunchasi va uning nazariya sifatidagi talqini. **7-Mavzu: Turkistonning Rossiya imperiyasi tomonidan bosib olinishi va o'lkada mustamlakachilik siyosatining qaror topishi.** Mahalliy manbalarda o'lkani bosib olish jarayonining yoritilishi. Mahalliy mulliflarning mazkur masaladagi qarashlari. Mintaqada bitilgan qo'lyozma asarlardagi an'anaviy tarixshunoslik uslubidagi o'zgarishlar va ular sabablari. Zamonaviy xorijiy tadqiqotchilar ilmiy izlanisharida mazkur davr yozma manbalari - qo'lyozma asarlar, tarixiy hujjatlar va arxiv hujjatlaridan foydalanish hamda turli nazariyalarni ilgari surishda ular talqini. Paolo Sartorining "Visions of Justice (Adolat haqidagi qarashlar)" asarida ko'tarilgan turli postkolonial nazariyalar va ularning mazmuni.

	8-Mavzu: O'zbekistonning mustaqillik yilari tadqiqotlari tahlili. Qo'lyozma asarlar bo'yicha amalga oshirilgan manbashunoslik tadqiqotlari va ularning mintaqaviy tavsifi. Tarixiy hujjatshunoslik sohasida qo'llanilayotgan yangi metodlar va ularning O'rta Osiyo tarixni tadqiq etishdagi ahamiyati. Tarixiy hujjatlarning qisqacha bayoni keltirilgan kataloglar manbashunoslik fanining yangi yo'nalishi sifatida. Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akadem guruhga bir professor - o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq. **IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar** Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Mutaxassislikka oid maxsus adabiyot tahlili fanining obyekti, predmeti, maqsad va vazifalari. 2.Markaziy Osiyoning qadimgi davrdan VIII asrlargacha bo'lgan davri tarixiga bag'ishlangan tadqiqotlar tahlili. 3. IX-XII asrlarga oid tarixiy tadqiqotlarda Markaziy Osiyo tarixiga oid munosabatlar. 4. Sharq tilidagi Markaziy Osiyo tarixiga oid tadqiqotlar tahlili (XIII-XIV asrlar). 5.Amir Temur va Temuriylar davriga oid tadqiqotlar tahlili. 6.Shayboniylar va Ashtarxoniylar davriga oid tadqiqotlar mintaqa tarixiga munosabat. 7. O'rta Osiyo xonliklari sharq tilidagi tadqiqotchilar nigohida. 8. Markaziy Osiyoning Rossiya imperiyasi va sho'rolar davri tarixiga bag'ishlangan tadqiqotlar tahlili. 9. Mustaqil O'zbekistonda amalaga oshirilayotgan islohotlarning xorijlik olimlar tadqiqotlarida yoritilishi. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	**Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Magistr bilishi kerak: • Tarixiy manbashunoslik mutaxassisligi bilan bog'liq bo'lgan turli xil ilmiy qarashlar haqida tasavvurga ega bo'lishi va ular haqida aniq ***fikrlay olishi***;

	• yirik tarixchi olimlarining g'oya va konsepsiyalari bilan ***tanishgan bo'lishi***; • Markaziy Osiyo mintaqasidagi davlatlar tarixini yoritgan manbalar va mutaxassislikka oid maxsus adabiyotlari xususan qo'lyozma asarlar va tarixiy hujjatlarni bilish, tarjima va tahlil qila olish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi***; • ushbu fandan olgan bilimini amaliyotda tadbiq eta bilishi, manbalarda aksini topgan tarixiy voqea hodisalarni to'g'ri tarjima va tahlil qila olish, ulardan o'zi uchun foydali xulosalar chiqara olishi, olgan bilimini ta'lim jarayoniga joriy qila olish ***malakalariga ega bo'lishi lozim.***
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • interfaol usullar; • amaliy mashgulotlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • individual loyihalar; • o'qilayotgan adabiyot bo'yicha referativ ma'ruzalar • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, sharq tillaridagi tadqiqotlar va ulardagi etnik va antropologik tahlillar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Is'hoqov M.M, X.T.Fayziev. Markaziy Osiyo xalqlari tarixi tarixshunosligi va manbashunosligi. TDSHI, 2017. –296 b. 2. Madraimov A., Fuzailova G. O'zbekiston tarixi manbalari. Toshkent: - 2010. **Qo'shimcha adabiyotlar** 1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: "O'zbekiston", 2017. 2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: "O'zbekiston", 2016.- 56 b. 3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: "O'zbekiston", 2017. - 48 b. 4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: "O'zbekiston", 2017. - 488 b.